

Kirja-arvosteluja

Esi-keynesiläinen ja epäajanmukainen

JUSSI LINNAMO

Professori

Espoo

Yrjö Jahnsson: Suomen Pankki ja puolueiden pyhät kissat. Talouspoliittisia kirjoituksia. Toim. Jaakko Kiander. Yrjö Jahnssonin Säätiö ja EDITA. Helsinki 1999. 150 s.

Jokainen suomalainen ekonomisti tuntee Yrjö Jahnssonin Säätiön. Miltei jokainen suomalainen ekonomisti tietää niin ikään, että Yrjö Jahnsson oli tosi toisinajattelija, joka ei silti julkaissut sanottavasti mitään. Jälkimmäinen väite ei pidä kovin tarkkaan ottaen paikkaansa. Yrjö Jahnsson julkaisi runsaasti, mutta teki sen pääasiallisesti marginaalisissa pikkulehdissä. Lisäksi hän on pitänyt runsaasti esitelmiä perustamassaan, mutta jokseenkin merkityksettömässä Helsingin Talouspoliittisessa kerhossa. Hän lienee esitelmöinyt vain kerran – nimittäin 4.3.1931 – Kansantaloudellisessa yhdistyksessä. Tämäkin esitelmä julkaistiin vasta 54 vuotta sen pitämisen jälkeen Kansantaloudellisen aikakauskirjan numerossa 1985:1. On täysin aiheellista, että Yrjö Jahnssonin mielipiteisiin voidaan nyt perehtyä kohtuullisen helposti.

Yrjö Jahnssonin elämänvaiheisiin on voitu aikaisemmin helposti tutustua *Seppo Zetterbergin* v. 1982 julkaiseman teoksen »*Yrjö ja Hilma Jahnsson*» avulla. Pelkästään kertauksen vuoksi mainitsen, että Yrjö Jahnsson eli vuosina 1877–1936. Hän valmistui fil. kandidaatiksi pääaineinaan filosofia ja historia v. 1898. Hän väitteli tohtoriksi v. 1907 oppihistoriallisella väitöskirjallaan »*Tutkimuksia Suomen kansantaloustieteen historiasta vuosina 1820–1860*». Hän toimi Tilastollisen päätoimiston aktuaarina vuosina 1908–1910 ja Teknillisen korkeakoulun kansantaloustieteen professorina vuosina 1911–1936. Hän oli sivuuttanut poliittisista syistä – niin ainakin väitettiin – niin ikään oppihistoriasta väitelleen ja professorin virkaa vt:nä hoitaneen tunnetun poliitikon *Heikki Renvallin*. Koska Jahnssonin nimitys herätti närkästystä perustuslaillisissa piireissä, hän joutui kansantaloustieteessään lähes lainsuojattomaksi. Hän puuhasi monenlaista itsenäisyyden alkuvuosina. On ilmeistä, ettei hän viihtynyt opetustoimessaan, sillä teekkarit pitivät perinteellisesti kansantaloustiedettä hanttiaineena opintojen-

sa valtavirtauksen kannalta. Jahnsson aloitti talouspoliittisen kirjoittelunsa v. 1926. Hän vastusti ensin kultakannasta luopumista ja siitä luopumisen jälkeen sen periaatteiden soveltamista.

Kuitenkin vasta vuoden 1929 laman syvennyttyä alkoi hänen talouspoliittisten artikkelien sarja. Jahnssonin monilukuiset artikkelit eivät miellyttäneet silloista ekonomistien establishmenttia. Hän ei saanut palstatilaa Helsingin Sanomissa, Hufvudstadsbladetissa, Kauppalehdessä eikä Uudessa Suomessa. Tästä taas oli seurauksena Jahnssonin kannalta katsottuna yksinäisyys ja monivuotinen unohdus Suomen kansatalouden oppihistoriassa. Ennen Yrjö Jahnssonin Säätiön perustamista Jahnssonin nimi ei edes vilahtanut Suomen kansantaloustieteen oppihistoriallisessa traditiossa. Paitsi artikkelien kirjoittamiseen ja pulaliikkeessä toimimiseen, Yrjö ja Hilma Jahnsson käyttivät aikansa varallisuuden luomiseen. Jahnsson lienee ensimmäinen suomalainen kansantaloustieteen professori, joka loi kiinteistöomistuksella ja -kaupoilla melkoisen omaisuuden. Se taas oli ja on Yrjö Jahnssonin Säätiön pohjana.

Nimenomaan Jahnssonin omien sanoen ja ajatusten esilletuomiseksi on Jaakko Kiander tehnyt arvokkaan työn valitessaan ja ymmärtäväisesti muokatessaan julkaisukuntoon Yrjö Jahnssonin rahapoliittisia ajatuksia. Kirja sisältää 14 Yrjön ja yhden Hilma Jahnssonin artikkelin. Niiden julkaisuaikat vaihtelevat vuosien 1926–34 välillä. Ne ovat kaikki luonteeltaan kansanvalistushengessä esitettyjä. Tieteellistä terminologiaa on vältetty ja käytettyjä käsitteitä on esimerkein selvitetty. Osa artikkeleista on sävyiltään melko aggressiivisia. Ne ovat kaukana akateemisesta tyylistä. Yrjö Jahnsson on ilmeisesti hahmottanut sanomansa vastaanottajaksi »valistuneen kansanmiehen».

Jahnsson keskusteli valuuttakurssin »oikeasta» määräämisestä. Hän ei tietenkään voinut

tuntea vaihtuvien valuuttakurssien käsitettä, sitä ei ollut näet vielä silloin esitetty. Devalvaatioiden politiikka oli hänelle vierasta. Kiinteiden valuuttakurssien maailmassa Jahnsson katsoi, että maksutaseen tasapainoon voitaisiin vaikuttaa tullipolitiikalla. Jos taas vaihtotase olisi kunnossa, voitaisiin kotimaiseen tuotantoon vaikuttaa rahapolitiikalla. Jahnssonin mielessä oli kvantiteetti-teoria. Hänen käsityksensä mukaan rahamäärän tulisi kasvaa samaa vauhtia kuin tuotannon potentiaalisen määrän. Jos maksutase olisi kunnossa, niin rahamäärän lisääminen ei aiheuttaisi inflaatiota ainakaan tilanteessa, jossa kapasiteetti olisi vajaakäytössä. Tämä tilanne vallitsi 1930-luvun lama-Suomessa. Tästä syystä Jahnssonin vihollinen n:o 1 oli deflaatio eikä suinkaan kuviteltu inflaation vaara. Rahamäärää lisäämällä voitaisiin aidon kvantiteetti-teorian hengessä lisätä tuotannon määrää ilman, että inflaatio uhkaisi vaihtotaseen tasapainoa.

Ulkomaakauppa- ja kvantiteetti-teorianmallin lisäksi Jahnssonilla oli käytössään eräänlainen wickselliläinen luottokorkoteorian malli. Sen mukaisesti Suomen Pankki voisi korkopolitiikallaan ohjata investointien määrää. Jos pelkkä rediskonttausten lisäys liikepankeille ei olisi auttanut, olisi Suomen Pankin lisättävä muuta luotonantoon joko suoraan elinkeinoelämälle tai valtion töihin. Jahnsson torjui jyrkästi esitetyt ylituotantoteoriat ja asettui selvästi alikysyntäteorian kannalle. Hän oli 1930-luvulla ainoa suomalainen esi-keynesiläinen ekonomisti.

Jahnsson oli innokas suomalaisuusmies ja arvosteli yleensä ruotsalaisten etuoikeuksia Suomessa. Jahnssonin mukaan ruotsalaiset olivat kiinnostuneita vain viennistä, ja he omistivat oleellisen osan Suomen rahapääomasta. Eräänä ruotsalaisten etuoikeutena Jahnsson piti ruotsinkielistemme kykyä lukea Ruotsissa ilmestynyttä suhdannepoliittista kirjallisuutta. Jahnsson katsoi, että *Sven Brisman, Gustaf Cassel* ja en-

nen kaikkea nuori *Gunnar Myrdal* olivat tuoneet selkeästi esille ne näkökohdat, joita hänkin edusti. Kielitaidon puute esti suomalaisia vaatimasta samankaltaista aktiivista suhdannepolitiikkaa.

Keynesin tuntema ja mainitsema *Alfred Hahn* oli artikkeleineen »Kredit und Krise» niin ikään Jahnssonin argumentoidessaan käyttämä lähde. Kiander mainitsee teoksen erinomaisessa johdantoluvussa, että Jahnssonin arkistosta – jota muutoin säilytetään Kansallisarkistossa – löytyy referaatteja *John Maynard Keynesin* käyttämistä puheenvuoroista. Tähän esiteltävään artikkelikokoelmaan ei mainintoja Keynesistä ole kuitenkaan eksynyt.

Jahnsson suositteli ekspansiivista kasvupolitiikkaa, inflaatiotavoitteiden asettamista, tullipolitiikan käyttämistä maksutaseen tasaajana vakaiden valuuttakurssien vallitessa ja valtion julkisten investointien politiikkaa.

Huomattava osa Jahnssonin ajatuksista toteutuikin Suomessa, mutta ei hänen aloitteestaan eikä hänen elinaikanaan. Tullipolitiikkaan ja valtion investointipolitiikkaan turvautuva talouspoliitikko saisi nykyään osalta professorikunnasta ja IMF:ltä nuhteita. Siinä mielessä Jahnsson on tänään epäajankohtainen.

Jahnssonin ajatusten suuret vastustajat olivat Helsingin yliopistossa ja Suomen Pankissa. Hän nimitteli Suomen Pankin pääjohtajaa *Risto Rytiiä* ja pankkivaltuusmiesten puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa eli *Ernst Nevanlinnaa* ja *Väinö Tanneria* sekä johtokunnan jäsentä *Kyösti Kalliota* puolueiden pyhiksi kissoiksi. Liberaaleista taloudellisista ajatuksistaan tunnettu prof. *Ernst Nevanlinna* kirjoitti puolestaan

v.□1931: »maamme joutuneen kärsimään sen häpeän, että mies joka on taloustieteen professorina – siis henkilönä, jonka virkavelvollisuus olisi tietää, että moiset kuvittelut ja vaatimukset merkitsevät karkeinta tietämättömyyttä talouselämän perusasioista – on saatuaan virkansa nojalla tilaisuuden pitää vakavassa taloudellisessa yhdistyksessä esitelmän maamme pääomanpuutteesta ja sen lieventämismahdollisuuksista, siinä esittänyt noita samoja mielettömyyksiä».

Taloudellinen liberalismi ja suvaitsevaisuus eivät aina viihdy samoissa päissä. Taloudelliseen liberalismiin on usein sisältynyt ajatus, että liberalismi on valittava ainoana vaihtoehtona valinnan vapauden saavuttamiseksi. Juuri sen ainoan oikean vaihtoehdon valinnan takia muiden on pidettävä suunsa kiinni.

Yrjö Jahnsson koki uhkana, jollakin lailla tutun tuntuisesti, rahanvallan ja sosialistien liiton. Sen hän näki nimenomaan Nevanlinnan, Rytin ja Tannerin yhteistyössä. Hän asettui sitä torjuakseen yhdessä Hilma Jahnssonin kanssa maalaisliiton eduskuntaehdokkaaksi vuoden 1933 valtiollisissa vaaleissa, tosin huonolla menestyksellä.

Oppihistoriallisesti on ansiokasta, että Yrjö Jahnssonin ajatuksiin voidaan tutustua vaivattomasti niitä arkistoista vaivalloisesti esille kaivamatta. Hilma Jahnsson oli oikeassa sanoessaan »Se, mitä hän on kirjoittanut, voitaisiin julkais-ta kokoelmana». On ansiokasta, että nyt julkaistu artikkelikokoelma sisälsi myös Hilma Jahnssonin artikkelin. Sekin oli hyvä ja oppihistoriallisesti arvokas.